

บทที่ 5
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นจากการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อคิดเห็นต่างๆ โดยสามารถกล่าวเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. ผลจากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า อายุเกษียณราชการที่เหมาะสมในปัจจุบันยังเท่ากับ 60 ปีเหมือนเดิม กล่าวคือ จากปัจจัยในการจัดตั้งกฎเกณฑ์การเกษียณ (Atchley 1979 : 45) ซึ่งมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาหลายตัว เช่น นโยบายสังคม ภาวะตลาดแรงงาน บุคลิกภาพของบุคคล และผลกระทบของการเกษียณต่อปัจเจกบุคคล เป็นต้น เมื่อพิจารณาปัจจัยเฉพาะตัวบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการเกษียณอายุแล้ว พบว่า ข้าราชการเกษียณอายุส่วนใหญ่เห็นว่า อายุเกษียณราชการเท่ากับ 60 ปียังมีความเหมาะสมอยู่ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ส่วนหนึ่งคือต้องการศึกษาว่าทัศนคติของข้าราชการเกษียณอายุต่ออายุเกษียณราชการที่เหมาะสม เป็นเท่าใด เพื่อสามารถนำข้อมูลไปใช้ทบทวนนโยบายการเกษียณอายุ โดยเฉพาะกรณีการตัดสินใจกำหนดอายุเกษียณให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน และจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมศรี กันธมาลา เรื่อง "การส่งเสริมบทบาทของผู้เกษียณอายุให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม" (2528-2529 : 13-14) กล่าวคือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ที่กำลังเกษียณอายุเห็นว่า สมควรเกษียณอายุได้ 60 ปี นอกจากนี้ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังเป็นการสนับสนุนมติของคณะกรรมการการศึกษาปัญหาสวัสดิการผู้สูงอายุและการพัฒนาสังคม มีศาสตราจารย์นายแพทย์ประสพ รัตนากร เป็นประธาน กล่าวคือ คณะกรรมการฯ ได้มีมติว่า การเกษียณอายุให้มีการเกษียณอายุ 60 ปี โดยเห็นว่ามีเหมาะสมต้อยแล้ว ทั้งนี้โดยยึดถือตามมติของสมัชชาโลกว่า "ผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป" (คณะทำงานพิจารณารายงานของคณะกรรมการการศึกษาปัญหาสวัสดิการผู้สูงอายุ และการพัฒนาสังคม ไม่มีปีพิมพ์ : 5, 9) และสำหรับกรณีความพึงพอใจต่อรายได้ที่ได้รับบำนาญ สรุปได้ว่า ข้าราชการเกษียณอายุมีความพึงพอใจต่อรายได้ที่ได้รับบำนาญในระดับสูง ซึ่งข้อสรุปนี้สามารถสนับสนุนวัตถุประสงค์ของการจัดระบบบำเหน็จบำนาญในกรณี เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานราชการของข้าราชการให้ทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต โดยไม่ต้องพะวงถึงความ

มั่นคงทาง เศรษฐกิจของครอบครัวภายหลังจากที่ตันทันจากการเป็นข้าราชการประจำไปแล้ว กล่าวคือ ถ้าข้าราชการมีความพึงพอใจต่อเงินบำนาญที่เขาจะได้แล้ว เขาก็ไม่จำเป็นต้องขวนขวายหางานทำเพิ่มเติมในระหว่างรับราชการ หรือพยายามหาหนทางต่างๆ อันอาจจะ เป็นได้ทั้งทางสุจริตและทุจริต เพื่อเสริมสร้างฐานะทางครอบครัวเพื่อความมั่นคงในบั้นปลายชีวิต สำหรับผลการศึกษากรณีทำกิจกรรมของข้าราชการเกษียณอายุ สรุปได้ว่าข้าราชการเกษียณอายุยังคงทำกิจกรรมต่อไปหลังจากที่เกษียณแล้ว บางคนทำกิจกรรมหลังเกษียณประเภทงานอดิเรกหรืองานยามว่าง บางคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมหรือกลุ่ม และบางคนทำงานที่เพิ่มรายได้ ดังนั้น จึงเป็นการสนับสนุนทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) กล่าวคือ บุคคลจะรักษาระดับกิจกรรมทางสังคมของตนไว้เมื่ออย่างเข้าสู่วัยชรา คนชราทั่วไปพยายามรักษากิจกรรมและทักษะของคนวัยกลางคนไว้ให้มากที่สุด บทบาทและกิจกรรมใดๆ ก็ตามที่คุณเคยผูกพันกันให้เลิกทำ ก็จะต้องมีกิจกรรมใหม่ขึ้นมาทดแทน (Barrow and Smith 1979 : 53) ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ เขมิก้า ยามะรัต "ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา : ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์" (2527 : 119) ซึ่งพบว่า คนชราส่วนใหญ่ยังมีระดับกิจกรรมสูง มีบทบาทในการทำงานและมีส่วนร่วมทางสังคมสูง ซึ่งเป็นการสนับสนุนทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า การเก็บข้อมูลจากข้าราชการเกษียณอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงสุดค่อนข้างต่ำ คือ ระดับการศึกษาภาคบังคับ มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา แต่ก็สามารถตอบแบบสอบถามได้ละเอียดครบถ้วน และได้ให้ความกรุณาส่งกลับมาทางไปรษณีย์ในปริมาณที่สามารถนำมาวิเคราะห์ทางสถิติได้ สำหรับกรณีการพิจารณาตัวแปรบางตัว คือ ตัวแปรสุขภาพ ซึ่งแบ่งพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ กรณีสุขภาพ (พิจารณาจากทัศนคติ) ซึ่งเป็นการวัดสุขภาพในเชิงอัตวิสัย (Subjective) และกรณีสุขภาพ (พิจารณาจากโรคที่เป็น) ซึ่งเป็นการวัดตัวแปรสุขภาพในเชิงวัตถุวิสัย (Objective) เมื่อนำมาอธิบายลักษณะของกิจกรรมหลังเกษียณพบว่า การวัดตัวแปรสุขภาพในเชิงอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งเป็นผลจากทัศนคติความรู้สึกของข้าราชการเกษียณอายุ สามารถอธิบายการทำกิจกรรมหลังเกษียณได้ดีกว่าตัวแปรสุขภาพในเชิงวัตถุวิสัย (Objective) กล่าวคือ สุขภาพ (พิจารณาจากทัศนคติของข้าราชการเกษียณอายุ) มีความสัมพันธ์กับลักษณะของกิจกรรมหลังเกษียณทั้ง 3 ประเภท ขณะที่สุขภาพ (พิจารณาจากโรคที่

เป็น) ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะของกิจกรรมหลังเกษียณทั้ง 3 ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษาวิจัยของ เขมิกา ยามะรัต (2527 : 120) ที่พบว่า สุขภาพที่คนชราประ เมีนเองมี ความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าจำนวนโรคและปัญหาสุขภาพ

3. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังสามารถสรุปได้ว่า อายุเกษียณราชการที่ 60 ปี ยังมี ความเหมาะสมอยู่ ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะใช้เกณฑ์อายุเกษียณเดิมต่อไป สำหรับกรณีที่ข้าราชการ เกษียณอายุส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจต่อรายได้ที่ได้รับบ้านานสูง ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลมาจาก การที่รัฐบาลเพิ่มเงินบ้านานให้ข้าราชการ เกษียณอายุเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2532 ดังนั้นย่อมมี ผลต่อความพึงพอใจของข้าราชการ เกษียณอายุส่วนใหญ่ กล่าวคือ ตามความรู้สึกของข้าราชการ เกษียณอายุนั้น จำนวนเงินบ้านานที่ตนคาดหวังกับจำนวนเงินบ้านานที่ได้รับจริงมีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้สวัสดิการต่างๆ ที่ข้าราชการ เกษียณอายุได้รับอยู่ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ก็ยังช่วยลด ภาระทางการเงินให้มัน้อยลง โดยเฉพาะจากผลการศึกษาวิจัย พบว่า ข้าราชการ เกษียณอายุยังมี ระดับตำแหน่งสูงขึ้น จะมีความพึงพอใจสูงกว่าผู้ที่มีระดับตำแหน่งต่ำกว่า ทั้งนี้อาจ เป็น เพราะผู้ที่มี ระดับตำแหน่งสูงกว่าย่อมได้รับเงินบ้านานมากกว่า รวมทั้งยังเป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัย เป็นของตนเอง ด้วย ดังนั้น รัฐจึงควรให้ความเอาใจใส่และน่าที่จะให้ความช่วยเหลือหรือให้สวัสดิการแก่กลุ่ม ข้าราชการ เกษียณอายุที่มีระดับตำแหน่งต่ำ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ได้อยู่อาศัย เป็นของตนเอง มากกว่า ข้าราชการ เกษียณอายุที่มีระดับตำแหน่งสูง โดยรัฐควรให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ก่อน เกษียณอายุ (Pre-retirement) และควรช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุอาชีพอื่นา เช่น เกษตรกรรม ค้าขาย เป็นต้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากไร้ เพราะผู้สูงอายุเหล่านี้ไม่มีความมั่นคงในรายได้ตอนนั้นปลาย ชีวิตเหมือนกับข้าราชการ เกษียณอายุ ซึ่งตามมติของคณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาสวัสดิการ ผู้สูงอายุและการพัฒนาสังคม เสนอว่า ควรมีเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุเมื่อรายได้ประจำลดลงหรือขาด หายไป เพื่อให้มีรายได้พอที่จะดำรงชีพ (คณะทำงานพิจารณารายงานของคณะกรรมการวิสามัญ ศึกษาปัญหาสวัสดิการผู้สูงอายุและการพัฒนาสังคม, ไม่มีปีพิมพ์ : 3) สำหรับกรณีที่ข้าราชการ เกษียณอายุทำกิจกรรมหลัง เกษียณทุกคน จึงสามารถกล่าวได้ว่า ข้าราชการ เกษียณอายุยังมีความ ต้องการที่จะมีบทบาททางสังคมอยู่ และยังพบว่าข้าราชการ เกษียณอายุเพศชายทำกิจกรรมหลัง เกษียณในแง่การ เข้าร่วม เป็นสมาชิกสมาคมหรือกลุ่ม และการทำงานที่เพิ่มรายได้มากกว่า ข้าราชการ เกษียณอายุเพศหญิง และการร่วม เป็นสมาชิกสมาคมทางด้านสังคมสงเคราะห์ ก็ยังพบ ว่า ชายเข้าร่วมมากกว่าหญิง เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะพบว่าข้าราชการ เกษียณอายุกว่าร้อยละ 50

ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการ เข้าร่วมทำกิจกรรมที่คาดหวังว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมนั้น ส่วนใหญ่ต้องประสบอุปสรรคกรณีการขาดผู้สนับสนุน ดังนั้นรัฐบาลและสังคมควรหาทางสนับสนุน และเปิดโอกาสให้ข้าราชการ เกษียณอายุที่ถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ โดยเฉพาะข้าราชการ เกษียณอายุชายได้ เข้ามาร่วมทำกิจกรรมอื่นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมให้มากขึ้น และเป็นระบบกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เห็นว่าสมควรมีข้อเสนอแนะ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้คือ

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรภายในตัวข้าราชการ เกษียณอายุเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงข้าราชการ เกษียณอายุซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมได้รับผลกระทบต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ความสัมพันธ์ภายนอกครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ถ้าสามารถศึกษาอิทธิพลของตัวแปรภายนอกตัวข้าราชการ เกษียณอายุเพิ่มขึ้นย่อมจะช่วยให้ผลการวิจัยมีประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติมากขึ้น และสำหรับตัวแปรภายในตัวข้าราชการ เกษียณอายุ ได้แก่ สุขภาพ ที่พิจารณาจากโรคที่เป็น ก็เป็นตัวแปรที่น่าจะนำไปศึกษาให้ลึกซึ้งมากขึ้นต่อไป อันเนื่องจากว่าโรคที่พบมากในผู้สูงอายุ ได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็ง ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และโรคข้ออักเสบและปวดเมื่อย เป็นต้น ซึ่งโรคเหล่านี้น่าที่จะเป็นตัวแปรแทรกซ้อนต่อการเข้าร่วมกิจกรรมหลังเกษียณของข้าราชการ เกษียณอายุด้วย

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญที่สังกัด กพ. กค. กม. กร. และ กก. เท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาค้างต่อไปสมควรที่จะให้มีการศึกษากลุ่มข้าราชการ เกษียณอายุกลุ่มอื่นๆ ด้วย เช่น ข้าราชการตุลาการ (กต.) ข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ข้าราชการอัยการ (กอ.) ข้าราชการสุขาภิบาล (กส.) ข้าราชการเทศบาล (กท.) ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด (กจ.) และข้าราชการทหาร และเนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างบางคน มีความคาดเคลื่อนจากความเป็นจริง รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างบางคนอาจประสบปัญหาทางสุขภาพจนไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้

เพื่อป้องกันปัญหาการตอบแบบสอบถามกลับมาน้อยเกินไปจนลดความแม่นยำของการสรุปผลการวิจัย จึงสมควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น เพื่อสามารถเป็นตัวแทนของประชากรและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้อ้างถึงประชากรที่เป็นข้าราชการเกษียณอายุโดยทั่วไปได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษารoundต่อไป สมควรที่จะใช้สถิติในการวิเคราะห์ขั้นสูงขึ้น โดยเฉพาะด้านตัวแปรช่วงและตัวแปรอัตราส่วนมาศึกษาร่วมด้วย จะทำให้ผลการศึกษามีความถูกต้องแม่นยำและเป็นประโยชน์มากขึ้น